

JURNAL.

PENTRU RESPŊNDIREA SCIINTELOR NATURALE ÎN ROMANIA

Redigeat

de

Professor Dr. Iuliu Barasch și D. Ananescu.

Coprire: Omul și pământul. — Contemplațiunea Naturei în casă. — Salubritatea publică. —
Comunicațiuni științifice.

OMUL ȘI PĂMÎNTUL.

ARTICOLUL XI.

Mărtea popórelor.

Istoria moderne ne dă unŃ esemplu tristŃ cum a cãrora soluțiune nenorocită, a produs acestŃ
móre o națiune: acéstă este istoria Poloniei. sfãrșitŃ fatalŃ. Aceste doue cestiuni suntŃ :
În acéstă istoriã gãsım doue mari cestiuni, cestiunea politicã și cestiunea sociale.

Să studiam aceste două puncturi de vedere ale istoriei Poloniei.

Să începem cu cestiunea politică.

Forma guvernamentale a Poloniei, era o monarchia electivă. Națiunea, (sau, ca să șicem mai bine, nobilimea, fiind că în Polonia numai nobilimea reprezenta națiunea), allega un rege pe viață. Apoi istoria pretutindenea a arătat că această formă guvernamentale era fatale pentru națiunii. Dovadă Polonia și Germania pînă la 1806; apoi în secolul trecut și Venetia. La un asemenea guvern, găsim febleță și moliciune, însoțite de multe ori și de apăsare și tiraniă, dară oricum, le lipsesc principiele guvernamentale consecuinți care fac mărimea națiunelor. Să nu ne șică cineva că și în ori ce republică, capul statului este ales; căci aici forță publică și tradițională a guvernului reșede în popor. Președintele Republicei celei mari a Statelor-Unite este eșecutor al voinței națiunii; apoi ellu, care în timpul funcțiunii sale guvernă peste un mare continent și este egal, cu suveranii; ellu șică că peste patru ani va redeveni un simplu cetățenu, un simplu domn al țării; pe cîndu un rege, duce sau principe ales pe viață, a eșit pentru tot-déuna din rândul cetățenilor; dintr'un simplu om, s'a făcut un cap coronat. Transițiunea acésta este prea strălucită ca să nu eșcite ambițiunile și silințele oamenilor, ca să alerge după acésta deosebită onóre; apoi ea este de multe ori și foarte amăgitoare chiar pentru individul ales, ca să nu'l facă ca ellu să devia alt om, să uite origina sa, să uite ce era și să facă ca „colegii sei coronați“, uitîndu origina sa, să devia regalist mai mult de cîtu regii ereditari, să devia antidemocrat mai mult de cîtu principii nășcuți pe tron. Acésta o vedem în istoria pretutindenea și mai ales în Polonia în timpii sei cei după urmă, sub domnia lui August din Saxonia. Câte intrigă și înjosiri ale ambițioșilor, câte alergări la streini n'a însemnat începutul domniei acestui monarhu, care a devenit atatu de fatal pentru Polonia!

Dară nu numai modelul alegerei capului statului era defectuos în Polonia, ci și modul compunerei și lucrării corpului electiv era foarte nenorocit.—Camera electivă și legislativă a Poloniei

era pură aristocratică; căci drepturile politice nu eșista acolo pentru popor; acolo sbera drepturilor și datorilor publice era împărțită astfel, încatu toate drepturile era pentru aristocrația și toate datoriile pentru poporul plebeian (ca și în multe alte țări); apoi acolo principul aristocratic era împins pînă la consecuințele sale cele mai stravagante, încatu fiă care boernașu putea să șică cu drept cuventu „statul sunt eu“; fiindcă Camera Poloniei nu decida după majoritatea glasurilor, ci după unanimitatea lor; apoi dac în totă adunarea, un singur vot era contrariu unei decisiuni, decisiunea remănea nulă și respinsă. Acest drept al indiviilor numit *liberum veto*, a devenit foarte fatal pentru acestu nemu; căci a împediatu toate lucrările statului. Noi nu suntem adoratorii majorităților, căci șicim prea bine că de multe ori dorința, patriotismul și fericirea unei țări nu e reprezentată prin majoritate, ci prin minoritatea reprezentanților sei; precum șicim că șapienta și virtuțile oamenilor nu se găscu în mulțime, ci într'o minoritate șlesă din genul uman; dară tot de odată șicim c'o țară nu pôte merge înainte, dac în adunările ei legislative și constitutive, unul pôte să balanseze pe totu și ceilalți. Adevurul absolut, nu e apar șicim c'el omului; de aceea rațiunea statului și șapienta cetățenilor sei, trebuie să se în luptele cetățenilor reprezentanți. Șică pe majoritatea reprezentanților; și cîndu acésta majoritate nu reprezintă într'adeveru ideea poporului, este dovadă, ori c'adeveru că sistema electivă este vicișă (precum în Polonia), ori că legea electorală este ne-completă, precum vedem acésta în multe alte țări.

Așa dară în Polonia, sistema de *liberum veto* a produsu o stagnațiune în toate lucrările statului, și putem șică o anarhia permanentă.

Venim acum la cestiunea socială în istoria Poloniei.

Polonia avea numai două feluri de locuitori: adică, nobilime, proprietarii moșilor și țeranii clăcașii lor. Nobilimea posseda mai totă țerra; țeranul era muncitor și nu proprietar. Claca țeranului era foarte mare (mai mare și de cîtu la noi); apoi prin abusul seniorilor s'a făcutu foarte onerosă; țeranul a petrecut viața lui în

clacă și nobilii s'aau obicnuită a'lă privi pe urmă ca servul loră. Asta a mersă așa de departe în câtă în secolul al XVII-lea, se pedepsia numai la o amendă de bani, seniorul care omora pe clăcașii sei. În urma acestei întocmiri sociale, țerranul aremasă săracă și miserabilă, pe cândă averea seniorilor creștea din ăi în ăi. Vięta senioriloră Polonesi era ca vięta senioriloră stăpăni de clăcași pretutindenea: nu muncia nimic și cheltuia prea multă. Palaturile și castelele loră, se făcură vetre de răsipire, unde se răspăndea într'ună luesă neauđită munca dureră a țerranului; alți seniori aă stabilită reședința în capitala țerrei loră, departe de moșii spre a trage pe sēma loră ună beneficiū din apropierea tronului, adicō din onorile și distincțiunile cu care era încongiurată; fiindcă chiar ună tronă caducă și decrepidă este în stare a satisface ambițiunile multoră oameni. Ear'alții din ei, ne fiind mulțumiți de locul și de mediile de respirare și de plăcere ce patria lor le putea offeri, alerga la Paris, Viena etc. unde măreăa numărul „flanatoriloră”; acolo petreăa vięta loră într'ună dulce farniente, și se gândeala moșiele loră, pe care abia le a cunoscută din nume eară nu din vedere, numai o dată pe ană cândă astepta cu punga golă și cu busele fripte, banii arendei, pe care eraă lipite lacrimile și oftările țerraniloră, maltratați și sploatați de arăudașii streini și fără milă.

Acēstă stare a lucruriloră, a produs în Polonia ce a produsă pretutindene în circumstanțe analoge; adicō, națiunea era împărțită în apăsători și apăsati, în seniori și servi; în classa cea mai superiōră, și în classa cea mai inferiōră, pe cândă classa međiă care se numesce rāndul al duoilea (tiers-état), lipsia cu totulă; apoi într'ună asemenea stată, nu pōte să existe nici o tranșacțiune comerciale, nici o întreprindere industriale; comerčiulă nu pōte să existe, fiind că comerčiul presupune oareși care simțire de egalitate și independință din partea comerciantului; apoi cum se pōte ca, pe de o parte seniorulă deprinsă a aduna și a cere fără ecuivalinte, și pe de altă parte țerranul deprinsă a asculta și a da fără răsplătire, cum đicem, e cu puțință c'aceste duoe elemente contrarii și eterogene să întreție între dēnsele legături de tranșacțiuni co-

merciale, care suntă de natura loră voiōse, eară nu inspirate de capriciile arbitrare? Apoi nici o întreprindere industrială n'a putută să existe în Polonia, fiind că seniorul în genere (cu pucine excepțiuni) a privită ca o degradare, ca o pată pentru stampla sa, dac' între strămoșii sei a fost vre-unul care s'a ocupată cu comerčiulă saă cu fabrice. Dară țerranul era prea săracă și prea inorantă spre a avea gustă și putere pentru întreprinderi industriale. Dară fiind că nici o țerră, măcară cea mai primitivă, nu pōte exista fără comercianți (fiă macară prāvăliași și precupeți), nici fără industriă (fiă macară țimplari, ciobotari etc.), de aceea s'a veđută în Polonia, că toți aceia care aă prezentată în orașe comerčiul și industria, eraă streini, veniți spre a splōta acest țerrēmă părăsită și ne ocupată de nimeni. În a-deveră, în orice țerră unde locuitorii voră desprețui d'a se ocupa cu comerčiul și industria, peste pucină aceste locuri voră fi ocupate și cōtropite de streini, și chiară sistema chinesă, d'a încongiura țerră c'ună đidă, nu va putea împedea invasiunea comerčiului și a industriilor streine.

Dară marele desavantagiū politicū ce aduce o asemenea stare sociale, este că'n asemenea țerră, de și suntă clase de comercianți și de industriali, totă nu este ună tiers-état națională și politicū, fiind că aceste clase suntă streine drepturilor și dorințeloră națiunei; apoi unde nu există ună tiers-état cu cetățini naționali, acolo nu există garanția pentru libertatea și independența naționale; fiind că tōtă impulsionea pentru desvoltarea și apărarea acestor idei înalte, vine de la cetățini (oreșani). Nobleța este din natura ei conservatoriă; populația rurală este egoistă, avend ună orizontă fōrte mărginită; numai cetăținii represintă progresulă și sacrificiulă; de aceea đice ună autoră modernă: „câte orașe, atâtea cetădele pentru libertate!” În Polonia nu eraă orașe cu cetățini naționali, d'aceea a perită acolo libertatea și independența naționale.

Dară eacă ș'o altă circumstanțiă nenorocită și tristă ce s'a întâmplată acolo. Pretutindenea, populația rurală formedă forța națiunei. Ea dă soldați, ea dă bracie care combate. Cineva a đisū: că nobleța este capul, cetăținii suntă inima și țerranii braciile națiunei; în Polonia nici

acestă elementă al apărării naționale, n'a dat cauzei naționale nic' ună beneficiu. Nu că țerranul polonesu n'ar fi bravu și bun soldat, ci că maltratarea secolariă ce a suferitu de la seniori, l'a făcutu inamicul loră implacabile. Ellu s'a deprinsu a vedea în oră ce acțiune a seniorilor, o acțiune ostilă lui; apoi când' au venitū dillele de nefericire, dillele de crise, în care seniorii au fostu siliți să apere cauza naționalității și a independenței, n'au găsitū în țerranii loră nic'o sprijinire; din contră, țerranii au făcutu causă comună cu streinī, ș'au esterminatū pe nobiliī patrioți ca rebeli în contra dominațiunei streinului. ¹⁾ Eacō la ce catastrofe terribile politice aducū cestiunile sociale reu regulate! În deșertū, fii Poloniei au versatū de atunci sângele loră nobilū pe tōte câmpurile de resbelū în Europa, pentru cauza națiunelră, dovedindū printr'acēsta patriotismul loră ardetorū, și bravura loră strălucită; dară ce folosū? Massa națiunei, adicō populația rurală, a remasū pîn'acum apatică și chiar ostilă ideii naționale. Apoi lucru curiosū, o bună parte din emigrațiunea polonesă, care formēdă acum unū elementū fōrte activū al demagogiei Europei, totū n'a pututū să lasse cu totul ideile cele vechi de aristocrația și de exclusivismū. Emigrațiunea Polonesă, mai cu seamă cea nobilă, cere restituirea Poloniei, dară

¹⁾ Cine nu'și aduce aminte de măcelurile terribile, urmate în Galiția în 1846?

nu a unei Poloniei democratice. Și asta este o nenorocire pentru cauza Poloniei, căci în dillele nōstre, restabilirea unū statū aristocraticū este o imposibilitate; tōte staturile moderne restituite și constituite sunt basate pe principele democrației, pe egalitatea și libertatea pentru toți, eară nu în beneficiul privilegiurilor unoră classe alesse. Eacō că vestitul cāntecū revoluționar „Polonia nu este încă perdută“ (la Pologne n'est pas encore perdu) coprinde o idee mare de viitorū, o idee de înaltă dreptate, și de reparare, pe care tōte popōre¹e Eūropene suntū datōre națiunei nenorocitē și brave, a Sarmaților (Polonesi). Dar Europa este în dreptū a cere că Polonia viitorē restituită, să fiă o Polonia democratică, eară nu aristocratică; o Poloniă care va purta cu sine elementele de consistință, de vitalitate, eară nu o Poloniă ce ar aduce cu sino ideī antedeluviane, care, la oră ce suflare a unū uraganū streinū, va peri din noū.

Dară pentru alte națiuni esse din acēstă mică istoriă o lecțiune mare, care arată cum mōre o națiune, dacā principiulū ei politicū este defectosū, și dacā elementele ei sociale suntū reu regulate așia în cātū, în locū să formețe pentru națiune o legătură d'ordină și de forță, formēdă atâtea elemente discorde și ostili unū altuia, încātū unūlū ruinēdă pe altul, și toți împreună ruinēdă patria. B.

CONTEMPLATIUNEA NATUREI IN CASE.

Nu essistă în Europa acum nici unū poporū, la care cultura florilor în casele oameniloră să fie cu totul necunoscută. În Francia, Anglia și Germania, fie care familie, chiar cea mai saracă are în casă și între ferestre, giveciuri pline de flori, care represintă differite flori, ce înfloresc în differitele sesōne ale anului. Dar aceia care au unū gustū mai desvoltatū pentru frumusețā (unū gustū esteticū) compunū nisce adunături de flori care au varietatea colorilorū, însă o varietate care produce în inima privitorului o simțire d'armonie și de unitate, prin urmare implinesce condițiunea frumosului.

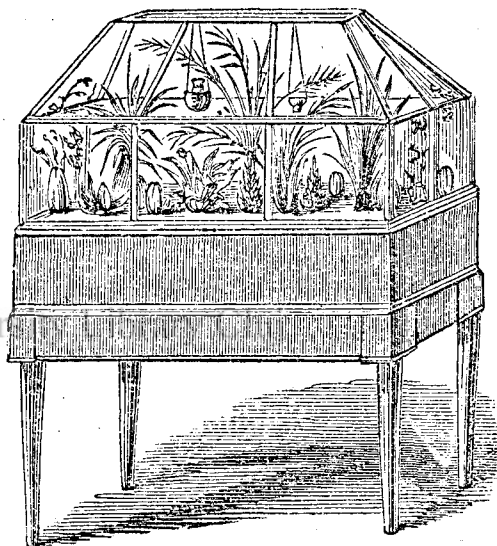
Într'adevērū, nici unū altū ornamentū nu pōte să se compare cu ornamentul unei case cu flori frumōse. Mobilele cele mai lucșose și scumpe nu pōte să dea unū salon aceea frumusețā admirabile, ce îi dă unū parchet de flori. În Paris și Londra, cine vrea să dea acum unū balū mare, trebuie să schimbe mai nainte salōnele sale în nisce grădine feerice, pline de plante essotice cele mai rari, sau avind parfumurile cele mai dulci. S'a și vedutū salōne schimbate pare că în păduri de arbori essotice (streini), în mijlocul cārora sbura și cānta passeri streine, de colorī admirabile, ca tocmāi în pădurile patriei lor, în sudul Americi sau în Asia tropicale.

Istoria anticuă vorbește de nisce grădini a reginei Semiranis care erau atârinate în aer, și le numește una din minunile lumei. Un asemenea miracul se găsește acum în Palatul de Cristal de la Sydenham (lângă London) și în multe alte florării celebre din Europa; dar fiă care om, poate să și facă în casa lui o mică grădină atârnată în aer. E destul ca să și cumpere nisce flori care cresc cu preferință în această pozițiune atârnată (s. e. admirabile plante Orchidée) să le aședă ast fel într'un vas mare încât, când se vor desvolta, să acopere vasul în care sta, și atunci va avea o frumoasă grădină atârnată în aer. Dar și o compozițiune din cele mai comune flori, mai efițe de cât orchidée, poate să ne dea o grădină atârnată în aer, care va presenta în casele noastre o primăvară neîncetată. Dacă acest vas are gauri, să se sădască în vas lângă gaură planta *Isolepis gracilis*; căci ea va trimite prin gauri afară nisce ramuri subțiri pline de flori, care va semăna cu mâile vii ce țin grădina în aer. Întrul vasului să se puie *Tropaolum*, *Fuchsia pendula*, *Verbena rubra*, *Lycopodium flexuosum*, care va forma ca o perină verde pe unde se vor culca cele-alte flori; apoi să se puie acolo și *Campanula glomerata*, *Brachysena latifolia*, *Saxifraga sarmentosa*, *Gerania*, *Hoya carnosa*, *Lotus jacobea*, *Mesembryanthemum* (una din florile numite giată), *Epiphyllum speciosum* și florile care au o odore de mosc. Condițiile cele mai necesare pentru reușirea acestor grădine, este curățenia în casă, un aer curat și lumina soarelui. Când va vedea cineva că o florie s'a vestejit, să se grăbescă a pune îndată o alta prospetă în locul ei. Fundul vasului trebuie să fie găurit, ca să se scurgă apa de prisos, căci grămădirea prea mare a apei în vas, precum o mulțime de rădăcine peste măsură, este vătămătoare plantelor. Pământul vaselor trebuie să fie o humă neagră și grassă. În cele d'anteiu 3 zile a plantațiunei, grădina trebuie să fie pădită de soare. Ear totă grădina trebuie să fie înconjurată de ceva mușchi; mai cu semă gaurile fundului, ca să nu cadă p'acolo pământ impregnă cu apa, când se va strecura.

La facerea acestei grădine, s'arate gustul fie căruia. Unii, cărora le plac pompa, și aleg

vase foarte scumpe dar fără gust; pe când alții pune grădina lor într'un vas foarte simplu, făcut numai de nucle, însă o formedă, așa de plăcută, încât face un efect mai bun de cât cele mai scumpe. Aici ca pretutindene, adevărata frumuseță, chiar în simplitate, birușce pe bogăția lucosă, însă fără gust.

În timpul nostru, când cunoscințele obiectelor Naturei se întind din zi în zi într'un domeniu mai mare, omii amatorii Naturei au căutat a introduce în casele lor o imitațiune mai perfecte a scenelor Naturei, de și în dimensiuni mici. D'atunci seniorii, posesorii florilor mari, au construit basinuri mari cu ape încăldite tot d'auna, unde cultivă floria *Victoria regia*, a-



Aquarium.

căstă adevărată regină a florilor, victoriosă (biruitoare) pentru frumuseța ei sublimă, și mai cu semă prin mărimea ei gigantică, al căruia diametru ajunge la mărimea de 5 sau 6 palme, și alle cărei frunze ajung la mărimea de 2 și 3 stănjini, una!

Dar nu toți oamenii sunt în stare a întreține asemenea basinuri; de aceea se mulțumesc a avea în casele lor basinuri mici numite *Aquarū* (vezi figura) unde cultivă felurimi de flori aquatice (de ape) interesante ori prin frumuseță, ori prin odorea lor, și mai cu semă pune acolo felurimi de animale aquatice, precum pesci d'aur (Cyprinus aureus) calul de mare (Hyppocampus marinus), pescele cutie (Balistes), frumoși Tritoni, Salamandre, diferite zoofite și infusorii mari. Nu poate să și imagineze cineva o pe-

trecere mai interesantă și mai instructivă de câtu e ședé ore întregi lângă Aquariul seú, și a observa jocul acestor animale și crescerea acestor plante aquatice. Unú asemenea omú póte, în ore de petrecere și d'observațiunii, să pătrundé secretele Naturei și să'si facă unú nume nemuritorú în domeniul sciințelorú. Dar chiar acella care n'are acéstă norocire, tot o să întrebuinteđă alt felú timpul lui, cu contemplațiunea

Naturei care lumineđă spiritul și'nobileđă inima nóstră, umplánd'o c'o simțire de venerațiunea religiósă către spiritul universal Creatoru tuturor lucrurilorú, de câtu acei care ne sciind ce să facă cu timpul, îl omórá într'unú mod stupidú și degradantú, care produce rezultate morale cu totul contrarie acellora produse prin contemplațiunea Naturei. B.

CEVA DESPRE SALUBRITATEA PUBLICĂ LA NOI.

Salubritatea publică este o chestiă vitalé igienică de cea mai d'anteiú importanță într'unú orașú mare. Ea se urcă la cea mai depărtată vechime: în Pentatheucu lui Moyses, în cărțile învâțaților antichitáței se găsesec capitele întregi, care tractă despre salubritatea publică și privată, puind'o mai p'acellași nivelú cu trebuințele cele mai imperiósse alle corpului, precum: nutrirea și'nvestirea. Și lucru frumos, căci la dênșii nu erau numai scrise ci puse și'n practică. La Greci și la Romani ea încă s'a bucurat de óre care favóre; în secolul barbariei a fost mai cu totul abundantă, ear în timpii modernii putem díce, că după dinsa se apreciađă gradul de civilizație al unui populu.

În înțellesul popular, salubritate va se díce tot ce este curat, tot ce este folositor și favorabil pentru sănătatea locuitorilor. Omul cât de puciu cultivat 'i place, în casă sau în orașú, să fie incongiurat de lucruri frumoșse pînă la cele mai mici trebuințe alle salle, și acestea aú o influință immensă asupra stárei fisice și morale a locuitorilor. Într'unú fel tráesce cineva într'o casă necurată, reú dídită și reú arangiată, și alt fel tráesce, într'o casă curată, dídită bine, arangiată bine și pusă bine. Într'unú fel tráesce locuitorii într'unú orașú necurat, cu ulițele reú pavate, nemáturate, pline de cele mai orribile murdălicuri, bălți cu ape stătátore care potú deveni cauza mai multor maladii epidemice, și cu totul altfel íntu'un oracú curat cu canaluri, cu ulițe bine pavate și máturate pe fiăcare dí, cu edificii, piețe și monumente frumoșse. Vieața se pare mult mai dulce, locuitorii mai să-

netoși, mai cu energie și mortalitatea fórté mică într'acest din urmă, pe când íu cellú d'antéiú viața se petrece în amărăciunii de tot felul, locuitorii sunt mai puciu sănetoși, mai cu puciu energie, și mortalitatea mai mare.

În antichitate popolií care tindéu spre civilizație înțellegéu asemenea chestii igienice, și se siléu a le pune în practică, numai barbarii nu înțellegéu și prin numere nici nu le punéu în practică. În timpii modernii popolií civilizați nu numai c'aú înțellesú folosul practic al salubritáței publice, dar chiar s'aú silit a o perfecționa, numai turcii și románii n'aú înțelles pîn'acum ce va se díce salubritate publică, și d'aceea n'aú pus'o în practică (sau póte că aú de gând s'o puie), ci aú remas în starea de barbarie în loc să mérgă de mână cu civilizațiunea europeană.

Nu vorbesc de Viena, Paris și Loudra care sunt tipul frumuseței și idealul salubritáței, care aú devenit nisce adevérate paradize terestre, și cu care nici că ne trece prin gând a compara capitala nóstră, (e departe cât ceriul de pámént) dar chiar în cele mai mici sate după în Austria și Germania nu va vedea nimini murdălicul, sau mai bine nepăsarea cu care se lassă acest murdălicú ce se găsesce în Bucuresci *în centrul capitalei a 5 milioane locuitori*. Probă asésta óre că s'a stins din peptul románilor mândria nazionale, sau c'aú uitat origina lor, și nu le mai passă de opinia ce'si face Europa despre dênșii? Ce opinie, ve rog, póte să'si facă unú strein despre románi, cândú íatră în capitala nóstră ș'o vede în astă stare de degradare? Va díce ellú eă se află în miđlocul unui populu civilizat?

Nu'mi vine să credū. Ce opinie va avea ellū despre romāni, când pe lângă orrórea ce'i ar face necurātenia oraşului, ar vedea, intrigile, calomniile şi sfāşierile meschine dintre noi? Va dice ellū vr'o datā cā aci se aflā în mijlocul unui popul civilisat, care promite mult? De locū nu'mi vine să credū.

Vine acum întrebarea, de ce numai noi şi cu turcii să fim staţionari, să retrogradăm chiar, şi să nu mergem de mână cu lumea civilisată, cândū suntem traşi din toate părţile de curantul european? Răspunsul cred cā este acesta: lipsa a tot ce pōte face viaţa dulce şi plăcută, lipsa gustului esthetic, a gustului europén, d'a uni în toate trebuinţele vitale, frumosul cu folositorul, lipsa în fine de activitate, de amóre şi de demnitate naţionale. Dupō felul vieţii şi starea capitalei noastre de astăzi, romnii par a retrograda (merge în dărāt). Să ni se permită a cita o mulţime de exemple care întăresc ideia de mai sus şi pe care nimini un le pōte nega. Sunt în Bucuresei situaţiuni admirabil de frumoase, precum collina mitropoliei din care s'ar putea face unū adeverat *Acropol română*, o măreţā citadelă incongiurată cu grādine şi alee frumoase, şi astfel ar deveni preumblarea cea mai favorită a locuitorilor, precum era altā datā, s'ar transforma astfel într'un adeverat Eden, şi n'ar sta o tristă ruină ca să se degradeze capitala, şi care inspiră orróre când te uiţi la ea. Sunt iarăşi locuinţe particulare chiar în centrul capitalei incongiurate cu curţi şi grādine destul de întinse, care în loc să fie, cellū pōt să fie curate, dacă nu înfrumuseţate, apoi sunt pline cu bălegar. cu gunōe şi cu murdăliciurile cele mai orribile. Dar lucru ne pomenit nici într'unū oraş din lume este, a vedea în mijlocul Bucurescilor în facia Slătarilor o grōpă cu apă stătătoare, unde cântă şi brōscele, incongiurată cu grāmezi de gunōele cele mai nesuferite, şi impregiurul căreia se aflā o atmosferă mefitică (puturosă, vătămătoare) care pōte să devie o cauză puternică de epidemie, şi cu toate acestea, poliţia şi magistratul o îngăduie; tot în casul acesta se aflā şi lacul Cismegiului. Sunt oare acestea semne de civilisaţie şi de înaintare?

Să espunem în câteva vorbe folósele igienice, ce aduc cu dēnsăle uliţele bine pavate şi cu-

rate. O uliţă bine pavată şi curată înlesnesce prea mult circulaţia, fie pe jos orī în trāsură, ne scutesce d'a înota vara în praful, şi earna în uoroī, cnrsele pe jos s'ar face cu plăcere şi fără multă ostenelă, trāsurile ar ţine mai mult, şi ar fi oare care posibilitate d'a se întocmi unū omnibus. Aşa circulaţia s'ar face atunci mai cu'nlesnire, mai plăcută, fără multă ostenelă şi cu pucină chieltnelă.

Dar chestia cea mai importantă sub punctul de vedere al Salubrităţii şi Hygienei publice este, cā aruncând pe uliţe şi'n pieţe gunōe, mortăciuni şi felurimi de murdălicuri, elle întrā în descompoziţie prin căldură şi umiditate, şi încep a da afară mai cu cēmă dupō plōe, o mulţime de gaze mefitice, precum: acid sulfuric, cyanhidric, amoniac etc., care de multe orī trec nesimţite pentru omū, dar care încrează încet, însă sigur şi effectul morbid se arată mai târziu şi pieţele devin atunci nisce centruri de necurăţā. Cu câtă ostenelă şi sacrificii trebuie să'şi facă locuitorii cursele trebuincósă din toate ăillele! Ce gustū să mai aibā cineva a eşi la preumblare cândū scie cā pe uliţe n'are să înghiţā de câtū praful şi odóre mefitice, şi n'are să vedā de câtū gunōe, mortăciuni şi murdălicuri de tot felul? În *alte oraşe cât de pucin civilisate, lumea se silesce a poetisa materia, la noi catā să abrutiseze şi spiritul.*

Influinţele morale, ce pot avea asupra omului vederea lucrurilor frumoase şi curate sunt immense; la câte fapte nenobile şi degradătoare este suppus omul dintr'unū oraş murdar, şi ce sentimente nobile şi umanitare inspiră curăţenia şi frumuseţa oraşului. Apoi statistica sanitară ne spune cā miseria şi mortalitatea este mult mai mare într'unū oraş murdar şi reū ăiditū, de cât într'unū oraş frumos curat şi bine ăiditū. Pentru unū populū civilisat şi luminatū, curăţenia şi înfrumuseţarea oraşului este unū ce nedespărţitū de trebuinţele vitale, este închipuit ca unū salon public, atât pentru locuitori, cât şi pentru streini. Vedeti cum în totā lumea reputaţia Parisului în frumuseţe şi curăţenie face gloria francesului. Unū populū precum ş'un individ cā să pōtā fi stimat şi respectat de alţii, trebuie mai ănteiū să se stime şi să se respecte ellū însuşi. Pentru ameliorarea lucrurilor, ar fi de doritū, şi este de mare trebuinţă, a se înfiinţa unū corpū

medical cu titlu de poliție sanitară caramur'a poliției generale, alle căreia atribuții să fiă d'a veghia asupra curățeniei orașului și salubrității publice; să se ocupe asemenea cu studiul influințelor sănătoșe și nesănătoșe, care pot avea consecințele folositoare sau vătămătoare pentru societate. Binele general ne fiind într'unu stat de cât rezultanta binelui fiă căruți cetățenū în particular, și fiind c'adunătura indivișilor în mari centruri de populație, trage cu sine inconveninte numeroșe, d'aceea este una din primele datorii alle autorității, d'a veghia peste tot ce pôte întreține sanitatea publică, și d'a depărta tot ce pôte s'o atace. Sub acest punct de vedere poliția sanitară este așia de vechie ca și esistența chiar a societății. Religia Evreilor s'a Indienilor coprinđ numeroșe practice, care n'aũ alt scop de cât sanitatea publică. La Athenieni nisce magistrați numiți *agoranomes*, erau însărcinați tot-d'odată cu inspecția peste celle de mâncare și peste salubritatea publică. La Romani legile cellor 12 table, coprindea espresu multe articole despre salubritate.

Poliția sanitară, care s'ar înființa la uoi, nu va permite nici unui locuitor a arunca gunoiu și alte murdălăeuri pe ulițe, uici chiar a ține acest gunoiu, sau balegar în curte sau în grădină,

ci va obliga pe făcare proprietar ca, nóptea între 10 și 11 ore, să scótă tot gunoiul ce va fi făcut đioa, și să'l pue înaintea prăvăliei sale; aduoá đi dimineța între orele 5 și 8 să se măture, dacă nu tóte, cellu pucin ulițele principale dup'în centru, și numai de cât să se care afară din orașu cu căruțe publice, și acésta să se faca în tóte đillele. Să se pue mai anteiu faese, ce credu că fiă care va plăti cu cea mai mare plăcere, apoi amende și pedepse asupra celor cn vor călca legea.

Luându-se aceste mesuri de mare importanțe și înființindu-se adicó unu corpū sanitar, care să inspecteđe salubritatea orașului, pe nesimțite locuitorii vor vedea că pare că se află într'alt orașu, se vor obicnui cu lucrurile frumoșe și curate, vor respira unu aer mai curat și mai sănetos, viața va fi mai dulce și mai activă, și streinul va găsi mai multă plăcere la noi, ear nu va fi desgustat ca acum îndată ce a ajuns la bariera Bucurescilor.

Mulțumirea mea cea mai mare ar fi când aceste ce scriu vor contribui cătuși de pucin la ameliorarea (imbunătățirea) stărei actuale a lucrurilor în privința acésta, căci mare și variată este necurățenia capitalei nóstre. A.

COMUNICAȚIUNI ȘTIINȚIFICE.

Caféoa, ne asigură unu doctor german, este mijlocul cellu mai puternic pentru a anula tristele efecte alle emanațiunilor gazóșe animale și vegetale, și chiar pentru a le distruge cu totul. Ca să probe acest adevăr, ellu ne enumeră mai multe fapte, între care celle următoare: o cameră în care se lăssasse carne să se descompue în mai multe đille, fu desinfectată îndată ce, în câteva minute s'aũ pus că ardă 500 de grame de cafea prăjită de curinđ.

Într'altă odae care coprindea hydrogen sulfurat și amoniac în mare cuantitate, tótă odórea a dispărut într'o jumătate de minut, după ce au întrebuințat 90 de grame de cafea de curinđ prăjită. Tot acest doctor ne spune că *caféoa* distruge odórea de mosc, de castoreum și chiar

de assa fetida. Probă cō vaporii empirumatici (care provin din acțiunea focului) a cafelei nu lucră prefăcând celle l-alte substanțe, ci descompuinđu-le; vaporii cei d'anteiu sunt cu totul absorbiți și nu mai lassă loc la nic'o odóre, iar când săturarea este complectă, odórea cafelei reapare. Este unu ce inversu pentru alți vaporii aromatici, chiar pentru acidul acetic și pentru chloruri.

Procedeu întrebuințat stă în a pisa într'o puiliță o cuantitate de cafea, și s'o pue p'o placă de fer caldă ca să'i dea o culóre închisă. S'aũ asigurat deja că uleiul empirumatic al cafelei lucrăđă ance cu mai multă repeđiciune sub unu prea mic volum.

Se citeșce într'un jurnal din Lyon, *Salut public*, că unu copil de 8 ani a murit din cauza mușcăturilor de omiđi. A.